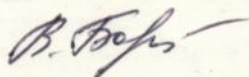

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Борисова Вікторія Анатоліївна

УДК 336. 64.001.2

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

+ 08.04.01

Спеціальність 08.06.02 - Підприємництво, менеджмент
та маркетинг

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми - 1997

00751281 (O)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному аграрному університеті
Міністерства агропромислового комплексу України.

Науковий керівник - кандидат економічних наук
Кашенко Ольга Леонідівна,
Сумський державний аграрний університет,
кафедра фінансів, доцент.

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, професор
Сахаєв Вадим Григорович, Київський інститут
підвищення кваліфікації Міністерства
комунального господарства, головний
науковий співробітник

- кандидат економічних наук,
Шершун Микола Харитонович, об'єднання
"Рівнеліс", генеральний директор

Провідна установа: - Інститут проблем ринку і економіко-екологічних
досліджень НАН України, м. Одеса.

Захист відбудеться "5" листопада 1997 р. о 10⁰⁰ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.815.01. Сумського
державного аграрного університету, м. Суми, вул. Кірова, 160, ауд.

304

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського
державного аграрного університету, м. Суми, вул. Петропавлівська,
57.

Автореферат розісланий "5" листопада 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.О. Несветов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. При переході до ринкової економіки питання фінансового планування відіграють провідну роль в теорії і практиці господарської діяльності підприємства. В нових економічних умовах фінансове планування розглядається як невід'ємна частка загального планування виробничої діяльності. Фінансове планування постає як процес визначення поточних і перспективних фінансових потреб підприємства на плановий період, визначення напрямків і структури витрат коштів, а також контроль за їх використанням.

Підприємства України функціонують в умовах економічної кризи. Практична реалізація провідного принципу ринкової економіки - невтручання держави в господарчу діяльність підприємств - сприяє формуванню конкурентного середовища. Адаптація підприємств до ринкових умов передбачає самостійний пошук шляхів удосконалення своєї діяльності, використання досягнень світового досвіду для подальшого зростання потенціалу. Для вирішення цих питань підприємствам необхідно впроваджувати нові підходи до практичного застосування фінансового прогнозування і планування господарської діяльності.

Методологія фінансового планування не достатньо адаптована до нових умов господарювання в Україні, які весь час зазнають подальшого розвитку. Тому перед економічною наукою постійно виникають нові питання, серед яких методологія фінансового планування, адекватного сучасним умовам господарювання, є досить актуальною.

В галузі фінансового планування і контролю проблеми економічного, екологічного аналізу були предметом наукових досліджень іноземних і вітчизняних вчених, серед них: Москаленко В., Суторміна В., Федосов В., Харічков С., Степанов В., Сахаєв В., Чеблоков А., Петров П., Сало І., Положій І., Заруба О., Чупіс А., Кащенко О., Сухова Л., Герасимчук В., Поуюк М., Даламетрі Л. та інші вчені.

Однак набутий ними досвід фінансового планування потребує свого осмислення, узагальнення і розвитку. Зауважимо, що сучасна вітчизняна методологія фінансового планування пропонує застосування досить традиційних методів планування, таких як метод коефіцієнтів, нормативний, балансовий. Математичні методи у фінансовому плануванні майже не розвинені, особливо для підприємств сфери матеріального виробництва. Крім того, екологічна

складова господарської діяльності у поширеній практиці фінансового планування майже не враховується. Отже така соціально вагома ціль, як створення екологічно безпечної економічної системи, усвідомлюється і не приймається підприємством на визначений планувальний період. Але ж природоохоронна діяльність, як відомо є одним із аспектів виробничо-господарської діяльності підприємства, і тому на рівні з такими як фінансова, інвестиційна та інша, має знаходити своє відображення в фінансовому плануванні і контролі.

Постійному прогнозу і аналізу еколого-економічного розвитку підприємств у сучасних умовах заважає відсутність відповідного інструментарію планування. Світова практика переконує у високій ефективності застосування економіко-математичних моделей у фінансовому плануванні, результати обчислення яких далі підлягають експертизі і є інформаційною основою прийняття управлінських рішень. Найважливішим елементом такого фінансового планування постає розробка цінової політики підприємства.

Виходячи з цього актуальність дослідження, яка полягає в методологічному обґрунтуванні, розробці і запровадженні в практику ефективного фінансового прогнозування, планування і контролю як важливіших елементів регулювання розвитку підприємства, зумовила вибір теми, мети, задач, структури та зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідних робіт по виконанню комплексних тем: "Розробити модель фінансово-кредитної системи регіонального природокористування" (№ держ. реєстр. 0194U008843); "Розробити модель індикативного планування охорони природи та раціонального використання природних ресурсів в Україні" (№ держ. реєстр. 0194U008284) за замовленням Міністерства освіти України; "Розробка теорії розвитку навколишнього середовища як еволюційної системи: еколого-економічний аспект" (шифр 6/152) за замовленням Державного комітету України з питань науки, техніки та промислової політики; "Розробка фінансово-економічної стратегії розвитку АТ "Азот" (№ держ. реєстр. 0197U000532) за замовленням державної адміністрації Рівненської області.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробці концепції та науково-методичних засад фінансового прогнозування, планування і контролю за впровадженням гнучких планів підприємств сфери матеріального виробництва для їх стратегічного еколого-економічного розвитку в конкурентному середовищі. Для досягнення мети поставлені такі задачі:

- визначити категорії "фінансового планування" і "контролю", з'ясувати їх сутність, функції як провідного інструменту регулювання розвитку підприємства; з'ясувати роль фінансового планування в економічних методах регулювання розвитку підприємства;
- провести аналіз існуючих концепцій, принципів та методів фінансового планування та запропонувати шляхи їх удосконалення і розвитку;
- сформувати та розробити економічний інструментарій регулювання стратегічного розвитку підприємства і визначити критеріальні показники його фінансового планування;
- розробити алгоритм фінансового планування з урахуванням екологічної складової господарської діяльності підприємства;
- встановити аспекти цінової політики підприємства та удосконалити методику обґрунтування ціни в умовах конкуренції;
- дослідити вплив економічних ризиків на діяльність промислового підприємства та запропонувати шляхи їх зниження і відшкодування збитку;
- провести апробацію результатів, одержаних у процесі дисертаційних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів:

- розвинені і уточнені категорії "фінансового планування" і "контролю" як категорій регулювання діяльності підприємства;
- удосконалено концепцію фінансового планування для підприємств сфери матеріального виробництва, яка ґрунтується на застосуванні економіко-математичних методів;
- розроблено алгоритм фінансового планування, який наведений у вигляді методичних рекомендацій по технології фінансового планування і контролю;
- вперше розроблено механізм оптимізації фінансового планування з урахуванням екологічної складової;
- сформовано інструментарій регулювання еколого-економічного розвитку, узгоджені критеріальні показники його фінансового планування;
- розглянуті економічні ризики і встановлений їх вплив на діяльність підприємства, обґрунтовано страховий механізм зниження екологічного ризику;
- для підвищення конкурентоздатності підприємства запропоновано ціновий механізм формування ринків товарів та послуг, розроблено методику аналізу стійкості оптимального рівня цін товарів на ринку;

- проведено комплексний експериментальний розрахунок та запропоновані рекомендації по регулюванню подальшого розвитку підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці пропозицій з технології фінансового прогнозування і планування на підприємстві. Запропоновано механізм фінансового планування з урахуванням екологічної складової, а також методичні рекомендації по формуванню цінової політики підприємства в умовах ринку. Розроблені рекомендації можуть бути використані у менеджменті на підприємствах сфери матеріального виробництва та надання послуг з метою формування їх економічної та фінансової політики.

Результати досліджень передані до Міністерства економіки України, Комісії Верховної Ради України з питань екологічної політики, науково-дослідним організаціям, промисловим підприємствам, виконавчим комітетам і управлінням держадміністрації ряду міст Полтавської, Сумської, Рівненської областей, використовуються в учбовому процесі СДАУ при проведенні лекцій та практичних занять з студентами економічних спеціальностей.

Особистий внесок здобувача:

визначений у розділі автореферату "Наукова новизна одержаних результатів". Публікації автора підтверджують цей факт.

В статті "Оптимізація фінансового планування" з співавтором Суховою Л.Ф. особистий внесок автора полягає в удосконаленні концепції фінансового планування, яка ґрунтується на економіко-математичних методах для підприємств сфери матеріального виробництва.

В брошурі "Фінансове планування і регулювання розвитку підприємства" з співавтором Кашенко О.Л. особистий внесок полягає в розробці механізму оптимізації фінансового планування з урахуванням екологічної складової.

Апробація результатів дисертації. Результати проведених досліджень та основні наукові положення дисертації були викладені, обговорені і опубліковані як матеріали доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях: "Сучасний менеджмент та маркетинг: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців" (Київ, 1996); "Маркетинг у системі управління підприємством" (Київ, 1996); "Міжнародна логістика та маркетинг в країнах з перехідною економікою" (Донецьк, 1996); "Проблеми і перспективи формування

цивілізованого суспільства в Україні" (Харків, 1997); "Місто, регіон, держава: проблеми розподілу влади" (Слав'яногорськ, 1997).

Публікації. За результатами проведених досліджень опубліковано 14 робіт загальним обсягом 5,8 д. а. (особисто автора 4,1 д. а.).

Структура та зміст дисертаційної роботи.

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

1.1. Аналіз існуючих концепцій фінансового планування господарської діяльності підприємств в перехідний період

1.2. Інструментарій регулювання розвитку підприємства і методи фінансового планування

1.3. Регулювання розвитку підприємства шляхом страхового забезпечення ризиків

РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Принципи і методологічні основи фінансового планування на підприємстві

2.2. Визначення і обґрунтування критеріальних показників фінансового планування

2.3. Розробка алгоритму фінансового планування на підприємстві з урахуванням екологічної складової

РОЗДІЛ 3. ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ

3.1. Розробка цінового механізму формування ринків товарів та послуг

3.1. Аналіз стійкості оптимального рівня цін товарів на ринку

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток А. Теперішня вартість 1 грн., що склалася на кінець n -го періоду

Додаток Б. Методика вирішення задач лінійного програмування симплексним методом

Додаток В. Розрахунок оптимального фінансового плану з урахуванням екологічної складової симплексним методом на ПЕОМ

Додаток Д. Економіко-математична модель розміщення підприємств і товарів на ринку

Додаток Е. Розрахунок оптимального плану розміщення товарів на ринку симплексним методом на ПЕОМ.

Дисертація викладена на 151 сторінці машинописного тексту, містить 23 таблиці, 9 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел включає 144 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

В першому розділі дисертації проведено аналіз існуючих концепцій, принципів та сучасних методів фінансового планування; розглянута необхідність стратегічного планування на підприємстві; визначена категорія "фінансова стратегія", "фінансове планування" і "контроль"; сформований економічний інструментарій регулювання розвитку підприємства; запропоновані шляхи удосконалення фінансового прогнозування і планування; досліджений вплив економічних ризиків на діяльність підприємства.

Проведений аналіз існуючих концепцій, принципів та методів фінансового планування господарської діяльності підприємства в перехідний період показав, що процес фінансового планування недостатньо розвинутий, де застосовуються досить традиційні методи, такі як: балансовий, нормативний, коефіцієнтів, не надає можливості виявити ресурси розвитку підприємств матеріальної сфери виробництва, джерела підвищення їх конкурентоздатності. Тому, на нашу думку, необхідно застосування нових прогресивних розробок в цьому напрямку, а саме методів лінійного програмування, які дозволяють підприємству проводити гнучке фінансове прогнозування і планування розвитку господарської діяльності.

Для успішного функціонування підприємству необхідна розробка своєї економічної стратегії, основні етапи якої складаються з: формування програми, визначення цілей та задач; планів розвитку портфелю замовлень; виявлення потенційних можливостей; аналізу та дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища, фінансового стану та можливостей покращення фінансової стратегії. Остання полягає у визначенні розробці напрямку дій для досягнення поставленої мети, раціональному розподіленні обмежених фінансових ресурсів, розробці заходів покращення фінансового стану підприємства. Стратегія втручається в фінансову діяльність шляхом планування.

Розглядаючи фінансове планування як процес визначення поточних та перспективних фінансових потреб підприємства на період планування та виходячи з прийнятого порядку здійснення фінансування, напрямку витрат коштів, поданих у вигляді фінансового плану, наведемо його основні функції:

1. Аналітична - економічний аналіз використання фінансових ресурсів за минулий період, означення і мобілізація внутрішніх фінансових можливостей.

2. Нагромадження - забезпечення підприємства необхідними грошовими ресурсами.

3. Розподілення - оптимальне розподілення доходів та накопичувань.

4. Контрольна - контроль за господарською та фінансовою діяльністю.

Функціональну схему фінансового планування як процесу зображено на рис. 1.

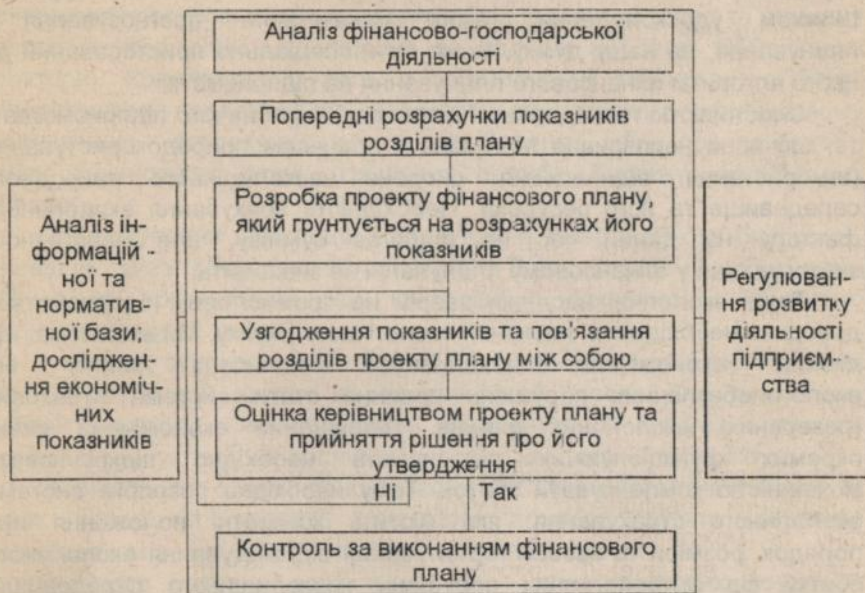

Рис. 1 Функціональна схема фінансового планування як процесу

Контроль за господарською та фінансовою діяльністю є невід'ємною часткою заключного етапу фінансового планування. Він тісно пов'язаний з попередніми діями, коли за вибором альтернативних рішень йде складання плану та проведення контролю, який може призвести до перегляду раніше прийнятих рішень або плану. Контроль діяльності передбачає існування бази з якою порівнюються фактичні результати, аналіз причин невдач та успіхів, знаходження шляхів виправлення помилок або закріплення успіху.

Дослідження показали, що основними засобами регулювання діяльності підприємства є платежі та відрахування, розрахунок яких здійснюється в процесі оперативного фінансового планування. При цьому основними функціями регулювання ми вважаємо стабілізаційну, суть якої полягає в підтримці високого рівня зайнятості та цільової стабілізації, в стимулюванні росту; розподільчу; алокаційну, виконання якої спрямовано на більш ефективне розміщення ресурсів. Виходячи з цього необхідне вирішення проблем гнучкості та надійності фінансового планування на підприємствах матеріальної сфери виробництва, вагомість яких зростає при збільшенні обсягів виробництва, розширенні його структури і номенклатури, впливу внутрішніх і зовнішніх факторів функціонування в умовах конкуренції. Шляхом удосконалення такого фінансового прогнозування і планування, на нашу думку, може бути спеціально пристосований до цього алгоритм фінансового планування на підприємстві.

Особливістю господарської діяльності виробничого підприємства є те, що вона нерозривно пов'язана з процесом природокористування (використання, відновлення, охорона навколишнього природного середовища та його ресурсів). Необхідність врахування екологічного фактору на даний час не підлягає сумніву, але практичного застосування у фінансовому плануванні не знаходить.

Тяжкі екологічні наслідки аварій на промислових підприємствах доводять необхідність зниження екологічного ризику. Ми вважаємо, що діючим економічним механізмом компенсації збитку від екологонебезпечних порушень повинна стати система страхових (резервних) екологічних фондів. Підвищений економічний ризик окремих функціонуючих підприємств необхідно підкріплювати можливістю компенсувати збиток. Тому необхідна розробка системи екологічного страхування, яка містить конкретні положення про порядок, розміри та засоби гарантування відшкодування екологічного збитку від антропогенних порушень навколишнього середовища, породжених виробничими аваріями, перебоями технологічного режиму тощо. Вся система такого страхування повинна бути націлена на економічну зацікавленість підприємств у зниженні екологічного ризику їх господарської діяльності.

В другому розділі дисертації з урахуванням досвіду економічно розвинутих країн проведений аналіз принципів і методологічних основ фінансового планування на підприємстві. Для проведення детального дослідження розвитку підприємства обрані та обґрунтовані критеріальні показники фінансового планування - період окупності інвестицій, внутрішня ставка доходу, чиста теперішня вартість, індекс

рентабельності, зниження витрат на виробництво, реалізацію продукції і прибуток у виробничій та господарській діяльності. Нами розроблена економіко-математична модель оптимізації фінансового планування з урахуванням екологічної складової, яка дає можливість використовувати новий алгоритм фінансового планування.

Проведені дослідження дали змогу виявити, що уривчаста динаміка виробництва, неналагодженість маркетингу та інших явищ, характерних для перехідного періоду, призводять до скорочення лагу фінансового планування.

Ринок підвищує вимоги по забезпеченню своєчасності платежів, достатньої мобільності ресурсів та високої їх віддачі. Досягнення цього можливе лише при налагодженій фінансовій роботі, яка може забезпечуватиме насамперед достатньо точний прогноз динаміки фінансових ресурсів в умовах, далеких від ідеальних (спад та підйом у попиту на продукцію; підвищення та падіння цін, інші кон'юнктурні фактори). Конструктивну роль в забезпеченні фінансової стійкості підприємства пропонується відводити оперативному фінансовому плануванню - розрахунку прогнозного балансу, звітів про прибуток і зміну фінансового стану, грошових потоків, бюджету капітальних вкладень.

Прогнозування інвестицій і планування інвестиційного бюджету - провідна ланка фінансового планування. В дисертаційній роботі нами обрані та обгрунтовані такі критеріальні показники фінансового планування щодо цього:

1. Період окупності інвестицій (ПОІ) - кількість років, яка потрібна для покриття всіх витрат на інвестиційний проект. Для розрахунку варіанту періоду окупності, який дисконтується очікувані грошові потоки скорочуються на величину вартості капітального проекту.

2. Внутрішня ставка прибутковості (ВСП) - дисконтна ставка, за якою теперішня вартість грошових потоків проекту дорівнює теперішній вартості витрат на запропонований проект.

3. Чиста поточна вартість (ЧПВ) - сума грошових потоків з урахуванням рівню доходу, який належатиме інвесторові:

$$\text{ЧПВ} = \text{CF}_0 + \text{CF}_1/(1+k) + \text{CF}_2/(1+k)^2 + \dots + \text{CF}_n/(1+k)^n,$$

де CF - грошові потоки відповідного періоду;

k - ставка мінімального очікуємого доходу.

4. Індекс рентабельності (ІР) - відношення прибутку після сплати податку (П) до інвестицій за проектом, що пропонується (І):

$$\text{ІР} = \text{П} / \text{І}.$$

Ефективне планування неможливе без застосування сучасних розробок у науці та техніці. Одним з методів аналізу ситуацій в умовах невизначеності та рішення задач на оптимальність є симплексний метод. За його допомогою пропонується вирішувати задачі на отримання максимального прибутку від виробничо-господарської діяльності з урахуванням екологічної складової, залучати існуючі можливості використання поточних і кінцевих результатів у фінансовому плануванні.

До кількісно-якісних чинників, необхідних для фінансового планування еколого-економічного розвитку належать: структура виробництва, ціни на готову продукцію, виручка, матеріальні витрати, обмеження на відходи, скиди, викиди в навколишнє середовище, фінансовий результат, які знаходяться у кінцевій (підсумковій) симплексній таблиці. Запропонована нами модель формалізується і набуває вигляд оптимального плану виробництва з урахуванням екологічної складової. Модель дає змогу інтегрувати природоохоронні цілі підприємства-природокористувача у систему його господарської діяльності. Сукупність виробничих, господарських, природоохоронних цілей відіграє вирішальну роль у виборі ринкової стратегії підприємства. Такий підхід дає можливість, на нашу думку, розраховувати на розв'язання реальних концептуальних задач - забезпечення стійкого економічного розвитку та безпеки виробництва.

В оптимальному плані виробництва з урахуванням екологічної складової використані такі грошові показники: норма прибутку при виробництві одиниці j -го виду продукції (c_j); норма прибутку при виробництві одиниці j -го виду продукції, яку доцільно виробляти (C_j); натуральні показники: кількість одиниць продукції, яка випускається підприємством (x_1 - виду 1; x_2 - виду 2; x_3 - виду 3.); кількість недовикористаних матеріалів (x_4 - сорту А; x_5 - сорту Б; x_6 - сорту В); недовикористання встановлених лімітів на викиди, скиди, відходи (x_7, x_8, x_9); оцінка індексного рядку (Δ_j), яка розраховується за формулою:

$$\Delta_j = z_j - c_j,$$

$$z_j = \sum_{i=1}^m c_i \cdot a_{ij} \quad (j = 1, 2, \dots, n),$$

де a_{ij} - коефіцієнт симплексної таблиці i -го рядку, j -го стовпця.

В табл. 1 наведений приклад такого плану для одного з обслідуваних нами підприємства.

Оптимальний план виробництва з урахуванням екологічної складової

C ₁	Базисні перемінні	c _j	Основні перемінні			Додаткові перемінні					
			15	10	20	0	0	0	0	0	0
		План	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉
10	x ₂	87,67	-0,23	1	0	-0,1	0,067	0	0	0	0
20	x ₃	66,67	-1,33	0	1	0	-0,33	0	0	0	0
0	x ₆	6,67	7,37	0	0	0,7	1,467	1	0	0	0
0	x ₇	20,4	0,02	0	0	0,08	0,008	0	1	0	0
0	x ₈	25,33	0,29	0	0	0,04	0,073	0	0	1	0
0	x ₉	10	0,45	0	0	0,05	0,2	0	0	0	1
Δ _j = z _j - c _j		2210	13,9	0	0	1	5,93	0	0	0	0

Оцінка базисних перемінних, які ввійшли до плану (колонка "План") визначає види продукції, які доцільно виробляти (для даного дослідження - це 87 одиниць товарів виду 2 ($x_2 = 87,67$) і 66 одиниць товарів виду 3 ($x_3 = 66,67$); наявність залишків матеріалів сорту В ($x_6 = 6,67$); при цьому викиди, скиди та відходи, які забруднюють довкілля знаходяться в межах встановлених лімітів ($x_7 = 20,4$; $x_8 = 25,33$; $x_9 = 10$).

Оцінка основних перемінних, обсягу продукції, яка не ввійшла до плану (x_1), відображає кількість одиниць, на яку зміниться випуск запланованої до виробництва продукції (x_2 , x_3) за умови прийняття рішення про необхідність випуску збиткової продукції виду 1. В цьому випадку неминучі збитки (13,9 ум. грош. од./од. продукції).

Збільшення фінансового результату потребує конкретних змін обсягу і структури товарного виробництва, які з'ясовуються і визначаються через оцінки додаткових перемінних. Оцінка додаткових перемінних показує на яку кількість натуральних одиниць можна змінити заплановане виробництво продукції і саме яких її видів при можливих кількісно-якісних змінах використовуємої при цьому входної сировини. У табл. 1 (колонка "План") відображено максимальний прибуток (2210 ум. грош. од.), який отримує підприємство при запропонованій в оптимальному плані структурі виробництва (прибуток без оптимізації становить 1525 ум. грош. од.)

В третьому розділі дисертації висвітлені аспекти цінової політики підприємства, розробка якої здійснюється також за допомогою економіко-математичних методів; обґрунтована нова економічна інтерпретація цінового механізму формування ринку товарів та послуг.

Практика переконує, що в умовах перехідного періоду проблема формування ринків збуту товарів та послуг вкрай загострюється. Проведені дослідження свідчать, що важливе місце займає питання оцінки конкурентоздатності підприємств. Запропонований ціновий механізм формування ринків дозволяє:

- робити вільний вибір потужностей та місцезнаходження підприємств, врахувати ефективність їх використання;
- розробити оптимальний план розміщення товарів на ринку;
- проаналізувати й оцінити своє положення й положення конкурентів;
- знайти оптимальний рівень цін.

Під оптимальним рівнем цін ми розуміємо найбільш поширену в ринкових умовах ціну, конкретний розрахунок якої здійснюється на підставі аналізу цін конкурентів, оцінки витрат, забезпечення прибутку. Блок-схема моделювання ринкового цінового механізму зображена на рис.2.

Стійкість оптимального плану розміщення товарів на ринку обумовлюється інтервалами коефіцієнтів цільової функції, найменше значення якої необхідно отримати для визначення мінімальних витрат на виробництво і реалізацію продукції. Аналіз розміщення комунікацій, які не ввійшли в план, дає змогу оцінити їх ефективність. Слід зазначити, що підвищення ефективності комунікацій цільно пов'язано зі здатністю підприємств зменшувати витрати на виробництво своєї продукції.

Розроблена таким чином стратегія цін відображає довготермінові цілі підприємства, зорієнтовані на ринок. Стратегія досягнення більш широких цілей загального плану підприємства, яка діє на протязі певного часу, включає планування пов'язаних з ціноутворенням рішень.

ВИСНОВКИ

1. Гнучкість ринкового механізму передбачає межі вільного фінансового маневрування, припускає зміни інвестиційної, кредитної політики підприємства та потребує адекватності фінансової стратегії розвитку підприємства. В ринковому середовищі формуються об'єктивні межі функціонування підприємств, з'ясування яких -

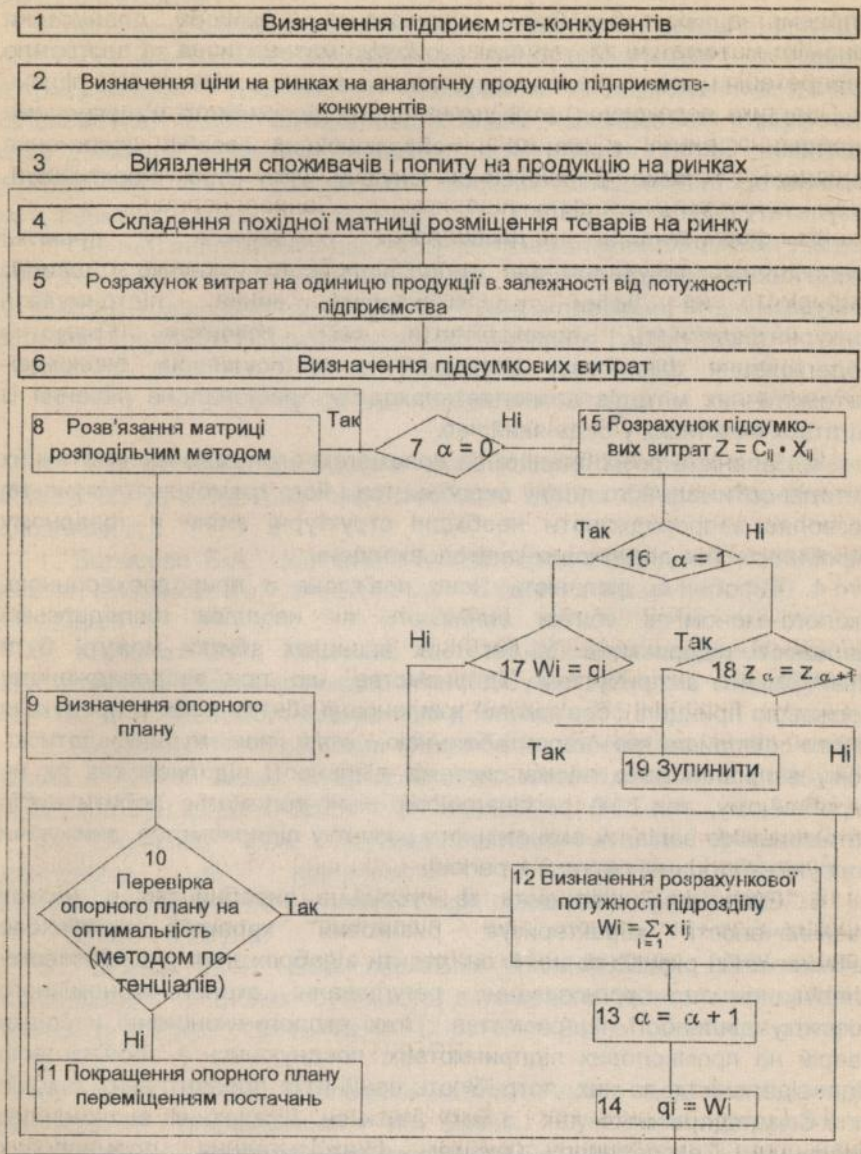

Рис. 2 Блок-схема моделювання ринкового цінового механізму

апріорна задача розробки оптимального варіанту планування фінансових ресурсів. Методичне економіко-математичне та програмне забезпечення задач, пов'язаних з знаходженням оптимальних рішень фінансового планування, забезпечує плани підприємств маневреними якостями. Останні є одним з найважливіших засобів досягнення надійності, суттєво доповнюючи існуючу уяву про ефективність результату фінансової діяльності.

2. Використання оптимізаційних розрахунків у практиці фінансового планування дає змогу підприємству гнучко і швидко реагувати на зміни у кон'юктурі ринку, підтримувати конкурентоздатність, прискорювати свій розвиток. Грамотне моделювання фінансової діяльності із застосуванням економіко-математичних методів дозволяє знаходити раціональне рішення із багатьох можливих у будь-який час.

3. Наявність розробленого за допомогою економіко-математичних методів оптимального плану виробництва і його грамотне тлумачення дозволяє запроваджувати необхідні структурні зміни у товарному виробництві без додаткових капіталовкладень.

4. Виробнича діяльність тісно пов'язана з природосхоронною. Еколого-економічні збитки виникають як наслідок господарської діяльності підприємств. У багатьох випадках збитки можуть бути співпорівнені з прибутком підприємства, що при запровадженому державою принципі обов'язкової компенсації збитків робить продукцію такого підприємства нерентабельною, отже неконкурентоздатною. Тому запропонована гнучка система діяльності підприємства як на виробничому, так і на регіональному рівні допомагає робити вибір оптимального варіанту економічного розвитку підприємства, знижуючи напругу екологічної ситуації в регіоні.

5. Економічну діяльність та суспільне виробництво в умовах невизначеності характеризує ризиковий характер. Страхове забезпечення ризиків повинно знаходити відображення у фінансовому плануванні та прогнозуванні, регулюванні еколого-економічного розвитку діяльності підприємства. Тяжкі еколого-економічні наслідки аварій на промислових підприємствах, поєднуючись з обов'язковою відповідальністю за них, потребують прийняття превентивних заходів як з боку підприємств, так і з боку держави. Дієздатним економічним зниженням екологічного ризику функціонування промислових підприємств може стати розвинена система страхових (резервних) екологічних фондів. Підвищений екологічний ризик окремих функціонуючих виробництв повинен підкріплюватися можливістю

компенсувати збиток усім потерпілим, принаймі самому виробництву (внутрішні втрати).

6. Запропонований ціновий механізм формування ринків товарів та послуг є необхідним інструментом для ефективної організації підприємницької діяльності, визначення напрямків розвитку підприємства. Аналіз оптимального плану розміщення товарів на ринку дозволяє визначити і використовувати фактори, які сприяють комерційному успіху, допомагають досягти поставленої стратегічної мети, підвищити конкурентоздатність.

7. Оцінка і аналіз ринку дає змогу підприємству враховувати умови функціонування на ринку товарів та послуг, прогнозувати його кон'юнктуру, діапазон цін, що є найважливішими невід'ємними умовами ефективного фінансового прогнозування і планування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

За результатами досліджень опубліковано 14 праць, загальним обсягом 5,8 д. а., в тому числі особисто автора 4,1 д.а. Серед них основними є:

1. Борисова В.А. Ценовая политика предприятия как составной элемент финансового планирования. - Сумы: Казацкий вал, 1997. - 34 с. - 1,2 д.а.

2. Кашенко О.Л., Борисова В.А. Финансовое планирование и регулирование развития предприятия. - Сумы: Казацкий вал, 1997. - 34с. - 1,2 д. а. (Особисто автора - 0,6 д. а.).

3. Борисова В.А. Проблеми фінансового забезпечення страхових ризиків в АПК // Вісник Сумського сільськогосподарського інституту. Серія фінанси і кредит. -1996. - № 1. - С. 22-25. - 0,25 д. а.

4. Борисова В.А. Науково-практичні основи фінансового планування на підприємстві // Вісник Сумського сільськогосподарського інституту. Серія фінанси і кредит. - 1997. - № 1. - С. 36-40. - 0,25 д.а.

5. Сухова Л.Ф., Борисова В.А. Оптимизация финансового планирования // Вісник Сумського державного університету. Серія Фінанси та кредит. - 1994. - № 1. - С. 8-11. - 0,3 д. а. (Особисто автора - 0,15 д. а.).

6. Борисова В.А. Экономико-математическое моделирование в финансовом планировании // Вісник Сумського державного університету. Серія Фінанси та кредит. - 1994. - № 1. - С. 38-41. - 0,25 д.а.

АНОТАЦІЇ

Борисова В.А. Финансовое планирование как инструмент регулирования развития предприятия. - Рукопись.

Диссертация на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.02 - Підприємництво, менеджмент та маркетинг. - Сумський державний аграрний університет, Суми 1997.

Дисертацію присвячено питанням фінансового прогнозування, планування і контролю в умовах ринкової економіки. В дисертації розкриті суть, мета, задачі, предмет і методологія фінансового прогнозування, планування і контролю на підприємстві. Обґрунтований вплив різних факторів на прийняття планових рішень при формуванні економічної політики підприємства, розроблений механізм оптимізації фінансового планування з урахуванням екологічної складової, досліджені закономірності та умови формування природоохоронних витрат, запропонований механізм зниження їх негативного впливу на фінансовий результат діяльності підприємства-природокористувача. Розроблені методичні рекомендації по використанню цінового механізму як складового елемента фінансового планування при виявленні фінансового результату діяльності підприємства, запропоновані шляхи зниження економічного ризику та відшкодування збитків, проведений комплекс експериментальних розрахунків, а також запропоновані рекомендації по регулюванню розвитку підприємства.

Ключові слова: фінансове планування, фінансовий контроль, регулювання розвитку підприємства, оптимізація фінансового планування, природоохоронні витрати, екологічний ризик, ціновий механізм, фінансовий результат.

Борисова В.А. Финансовое планирование как инструмент регулирования развития предприятия. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.02. - Предпринимательство, менеджмент и маркетинг. - Сумский государственный аграрный университет, Сумы, 1997.

Диссертация посвящена вопросам финансового прогнозирования, планирования и контроля в условиях рыночной экономики. В диссертации раскрыты содержание, цель, задачи, предмет и методология финансового прогнозирования, планирования и контроля на предприятии. Обосновано влияние различных факторов на принятие плановых решений при формировании экономической

политики предприятия, разработан механизм оптимизации финансового планирования с учетом экологической составляющей, исследованы закономерности и условия формирования природоохранных затрат, предложен механизм снижения их отрицательного влияния на финансовый результат деятельности предприятия-природопользователя. Разработаны методические рекомендации по использованию ценового механизма как составного элемента финансового планирования при выявлении финансового результата деятельности предприятия, предложены пути снижения экономического риска и возмещения ущерба, проведен комплекс экспериментальных расчетов, а также предложены рекомендации по регулированию развития предприятия.

Ключевые слова: финансовое планирование, финансовый контроль, регулирование развития предприятия, оптимизация финансового планирования, природоохранные затраты, экономический риск, ценовой механизм, финансовый результат.

Borisova V.A. Financial Planning as the Enterprise's Development Regulating Instrument. - Manuscript.

Thesis for a master's degree of economic sciences of the specialty 08.06.02 - Entrepreneurship, management and marketing. - Sumy State Agrarian University, Sumy, 1997.

The thesis is devoted to questions of financial forecasting, planning and control. The goals, subject and methodology of financial forecasting, planning and control in an enterprise are considered in research paper. The influence of different factors on planned decision making at economic policy formation is grounded. The optimization mechanism for financial planning considering the environmental complement is analyzed. The methodology and environmental costs forming conditions are researched. The mechanism for reducing their negative influence on the financial results of natural resources using enterprises is suggested. The methodological recommendations for pricing mechanism as a part of financial planning application are worked out. The ways of risks reducing and economical losses compensation are suggested. A bunch of experimental calculations was conducted. The recommendations for development regulation in an enterprise are suggested.

Key words: control, enterprise's development regulating, optimization for financial planning, environmental costs, economic risk, pricing mechanism, financial result.

© Борисова В.А.

434658

AB 38.770